

GMINA
KOŚCIELISKO

Załącznik nr 2
do Zarządzenia Nr 85/23
Wójta Gminy Kościelisko
z dnia 10 listopada 2023 r.

SZCZEGÓŁOWE UZASADNIENIE dotyczące zmiany nazwy fragmentu ulicy Nędzy-Kubińca na ulicę Bronisławy i Kazimierza Dłuskich

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.) „podejmowanie uchwał w sprawach herbu gminy, nazw ulic i placów będących drogami publicznymi lub nazw dróg wewnętrznych w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1693, 1768, 1783 i 2185), a także wznoszenia pomników”.

Bronisława i Kazimierz Dłuscy byli lekarzami, twórcami sanatorium przeciwgruźliczego w Kościelisku, wzorowanego na szwajcarskich ośrodkach tego typu. Na początku XX wieku nieuleczalna wówczas gruźlica i inne choroby płuc były bardzo poważnym problemem epidemicznym, często niszczyły zdrowie młodych ludzi. Właśnie dla nich powstało Sanatorium dla Chorych Piersiowych Bronisławy i Kazimierza Dłuskich – wzorcowa placówka, będąca swoistą wizytówką nieistniejącej Polski w szerokim świecie. Ambicje inwestorów, podobnie jak projektowana funkcja obiektu, były nastawione patriotycznie i prospołecznie.

Sanatorium, zbudowane w latach 1900-1902 w stylu wiłkiewiczowskim, inspirowanym architekturą i zdobnictwem góralskim, było jednym z najnowocześniejszych w ówczesnej Europie. W jego budowę zaangażowali się m.in. Maria Skłodowska-Curie, Ignacy Paderewski i Konstanty Potocki.

Stosowano w nim również całkowicie nowatorskie, dzisiaj powiedzielibyśmy – holistyczne podejście do pacjenta. Uważano, że otoczenie człowieka (zarówno przyroda jak i przedmioty, którymi się otacza), a także podejmowane przez niego aktywności mają niebagatelny wpływ na jego zdrowie.

W Sanatorium leczono pacjentów na wczesnym etapie gruźlicy, rekonwalescentów po rozedmie płuc, zapaleniu oskrzeli, zapaleniu płuc itp. Kurację przeprowadzano w pięknie zaprojektowanym budynku i stylowych wnętrzach, zaaranżowanych przez najlepszych artystów tego czasu. Każdy detal wyposażenia był starannie wykonany. Kuracjuszom przebywającym w tym pięknym i nowoczesnym budynku, położonym na zalesionym zboczu z widokiem na Tatry,

oprócz leczenia sanatoryjnego, zapewniano udział w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych: spotkaniach, koncertach, przedstawieniach teatralnych i kabaretowych. Oddano im do dyspozycji również czytelnię i kaplicę.

Nie ulega wątpliwości, że rozpoczęcie działalności sanatorium miało znaczący wpływ na rozwój Kościeliska na początku XX wieku. W 1903 roku powstała nowa droga, zapewniająca dobrą komunikację pomiędzy sanatorium a Zakopanem – do którego można było dojechać koleją i w którym koncentrowało się życie kulturalne i towarzyskie. Dzięki dogodnemu położeniu komunikacyjnemu i renomie – sanatorium odwiedzały oficjalne delegacje zagranicznych lekarzy, korespondentów i ludzi kultury, co przyczyniło się do zaistnienia Kościeliska w zbiorowej świadomości. To z powodu powstania i funkcjonowania Sanatorium Dłuskich Podhale odwiedzały coraz to większe sławy. Dla odpowiedniego przyjmowania znakomitych gości obok sanatorium wybudowano dom dla państwa Dłuskich, zwany najpierw „Dyrektorówką” lub „Modrzewiowym Dworkiem”, a następnie nieformalnie „Dworkiem Prezydenckim” (po wizycie prezydenta Ignacego Mościckiego). „Dyrektorówka” jeszcze pod koniec XX wieku była wykorzystywana zgodnie z tradycją zapoczątkowaną przez rodzinę Dłuskich – jako miejsce goszczące ważne osobistości ze świata polityki (m.in. prezydentów Lecha Wałęsę i Aleksandra Kwaśniewskiego).

Nazwanie drogi publicznej prowadzącej do dawnego sanatorium imieniem jego twórców jest merytorycznie i historycznie uzasadnione.

Bronisława Dłuska (1865–1939), pierwsza w Polsce kobieta ginekolog, postać zastężona dla budowy Instytutu Radowego w Polsce, a dzięki temu także dla walki z nowotworami u kobiet, siostra noblistki Marii Skłodowskiej-Curie. Bronisława Dłuska odznaczała się dużą siłą wewnętrzną, hartem, odpowiedzialnością i talentami menadżerskimi.

Po śmierci matki Bronisława jako niespełna 13-letnia dziewczyna przejęła w dużym stopniu jej obowiązki w zakresie opieki nad rodzeństwem oraz prac w gospodarstwie domowym. Po ukończeniu gimnazjum w 1882 roku udzielała odpłatnie korepetycji. Od 1884 roku, wspólnie z siostrami Heleną i Marią, uczęszczała na zajęcia organizowane przez Uniwersytet Latający.

W 1890 roku Bronisława wyszła za mąż za Kazimierza Dłuskiego (1855–1930), lekarza i działacza politycznego powiązanego z Polską Partią Socjalistyczną. W Paryżu Dłuscy prowadzili nieformalny salon polski, to jest mieszkanie otwarte dla polskich emigrantów. Wśród gości państwa Dłuskich byli między innymi przyszli prezydenci Rzeczypospolitej, Stanisław Wojciechowski (1869–1953) oraz Ignacy Mościcki (1867–1946). Dłuscy nawiązali serdeczne przyjaźnie również z Ignacym Janem Paderewskim (1860–1941), Henrykiem Sienkiewiczem (1846–1916), Bolesławem Limanowskim (1835–1935), Władysławem Grabskim (1874–1938) i innymi. W okresie paryskim Dłuscy prowadzili praktykę zawodową – Bronisława jako ginekolog, a jej mąż jako pulmolog.

Po powrocie do Polski Dłuscy pozostawali aktywni nie tylko zawodowo, ale i społecznie. Społeczne zaangażowanie Dłuskiej na Podhalu było wielokierunkowe. Działała m.in. w Towarzystwie „Pomoc Bratnia”, w Komitecie budowy pomnika Tytusa Chałubińskiego, w Towarzystwie Tatrzańskim. Była przewodniczącą komitetu budowy nowego gmachu Muzeum Tatrzańskie, który dzięki jej zaangażowaniu

oddany został do użytku w 1922 roku. Dłuska zgromadziła też pokaźną kolekcję sztuki ludowej.

Była ponadto członkinią Ligii Kobiet Galicji i Śląska 1914–1918, wspierała zakładanie oraz działalność ochronek dla dzieci legionistów w Zakopanem i Rabce, działała w Lidze Kobiet Polskich 1918–1928. Uruchomiła i zarządzała pensjonatem „Uzdrowisko” w Aninie, majątkiem Kacza Kałuża w Międzyzlesiu oraz prewentorium przeciwgruźliczym w Świdrze.

Przez długi okres była działaczką Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet 1928–1938, a także Komitetu Pomocy Ubogim Mieszkańcom Warszawy „Osiedle” oraz Stowarzyszenia Kobiet z Wyższym Wykształceniem. Po tragicznej śmierci jedynej córki Heleny zainicjowała powstanie nowatorskiego świeckiego ośrodka dla sierot „Helenów”.

Działalność, dzięki której obecność Dłuskiej zapisała się w historii Polski złotymi literami, związana była przede wszystkim z jej zaangażowaniem w budowę Instytutu Radowego w Warszawie, który powstał z inicjatywy jej siostry noblistki. Było to przedsięwzięcie wieloetapowe i kosztochłonne.

Choć Bronisława pozostawała poniekąd w cieniu siostry noblistki i nie troszczyła się o uznanie, doczekała się zauważenia tak w kraju, jak i na forum międzynarodowym. Po oficjalnym otwarciu Instytutu Radowego pod koniec maja 1932 roku „Kurier Warszawski” donosił: „Istotną, choć ukrytą rolę w tworzeniu instytutu odegrała rzadkiej energii i zapału doktorowa Bronisława Dłuska, dusza i serce całej akcji finansowej i organizacyjnej”. Dłuska znalazła się w gronie przedstawicieli najważniejszych polskich uczelni na obchodach Międzynarodowego Tygodnia Walki z Rakim w Paryżu (1938). Otrzymywała wysokie odznaczenia państwowe: dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi (1930 i 1933), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1937) oraz Medal Niepodległości (1938).

Zmarła przed wybuchem II wojny światowej, 15 kwietnia 1939 roku. Pochowana została na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Kazimierz Dłuski (1855–1930) urodził się na Podolu w rodzinie inteligenckiej o tradycjach patriotycznych. Należał do pierwszego szeregu pionierów ruchu socjalistycznego w Polsce. Współpracował z Bolesławem Limanowskim, Ludwikiem Waryńskim, Józefem Piłsudskim.

Masowe aresztowania w 1878 r. zmusiły Kazimierza Dłuskiego do schronienia się za granicą: w Genewie utworzył redakcję pierwszego polskiego pisma socjalistycznego „Równość”. Po paru latach przeniósł się do Paryża, gdzie po ukończeniu Ecole des Sciencies Politiques w 1884 r., zaczął studiować medycynę. W czasie pobytu w Paryżu podejmował aktywną działalność na rzecz niepodległości Polski, prowadził prace z Romanem Dmowskim i Ignacym Paderewskim.

W 1891 r. otrzymał dyplom doktora medycyny i rozpoczął praktykę w robotniczej dzielnicy Paryża. W leczeniu chorób kobiecych i położnictwa zaczęła go wyręczać jego żona Bronisława, siostra Marii Skłodowskiej-Curie, z którą pobrali się, gdy jeszcze razem studiowali medycynę.

Dłuscy mieli dwoje dzieci: córkę Helenę (+1922 mając 29 lat) i syna Kazimierza (+1903 mając 5 lat). Prowadzili dom otwarty. Bywali tu: Ignacy Paderewski, Henryk Sienkiewicz, Roman Dmowski, S. i W. Grabscy i Władysław Mickiewicz. Dzięki

staraniom Paderewskiego i Sienkiewicza Dłuscy uzyskali w 1897 r. pozwolenie na przyjazd do Galicji.

Kazimierz wraz z żoną odwiedził Zakopane i był pod wrażeniem wykorzystania klimatu do leczenia gruźlicy. Dłuski marzył od dawna o systematycznej walce z gruźlicą w Polsce i dlatego powziął myśl z założenia na Podhalu wzorowego sanatorium dla chorych na gruźlicę.

Obok zajęć w sanatorium Dłuski dużo czasu poświęcał na działalność społeczną w Zakopanem:

- był długoletnim prezesem Towarzystwa Tatrzańskiego; powstanie Muzeum Tatrzańskiego i doprowadzenie jego budowy do szczęśliwego końca to zasługa Bronisławy. Skutecznie pozyskiwała fundusze, a w krytycznych momentach wykładła własne pieniądze,

- był współzałożycielem i pierwszym prezesem Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (1909-1919),

- troskliwą opieką otaczał dom zdrowia dla młodzieży akademickiej („Bratnia Pomoc”) w Zakopanem,

- za własne pieniądze wyposażył stację meteorologiczną w Tatrach.

W czasie I wojny światowej Dłuscy zaangażowali się w działalność niepodległościową na Podhalu: organizowali Legiony Polskie, szpital dla chorych żołnierzy, byli opiekunami legionistów i ich dzieci, zbierali fundusze.

Po odzyskaniu wolności przez Polskę Dłuski wrócił do polityki: Józef Piłsudski mianował go przewodniczącym delegacji polskiej na paryską konferencję pokojową. W tej sytuacji Dłuski opuszcza Zakopane w 1919 roku i przenosi się do Warszawy.

Kazimierz Dłuski zmarł w 1930 roku, w Otwocku. Pochowany został na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem, w grobie rodzinnym.